

Jak dále v rozvoji vojenského školství

Důkazem zájmu KSČ o otázky rozvoje a budování ČSLA je pravidelné projednávání těchto otázek v nejvyšších politických orgánech strany. V lednu 1979 projednalo předsednictvo ÚV KSČ zprávu o dalším rozvoji vojenského školství a přijalo usnesení, které je středně dobým programem pro další jeho rozvoj.

Podstatu přijatého usnesení tvoří úkoly, které ve svém souhrnu znamenají další oborovou integraci vojenských škol, zdokonalení jejich organizační struktury a institucionální oddělení vysokoškolské a středoškolské výuky. Splnění těchto a dalších uložených úkolů povede k vyšší efektivnosti pedagogické činnosti a vytvoří předpoklady k dalšímu zdokonalení organizačních struktur jednotlivých vojenských škol. Rozšíření sítě vojenských gymnázií kromě toho zlepší podmínky pro výběr posluchačů do vojenských vysokých škol.

Usnesení předsednictva ÚV KSČ z ledna 1979 je tedy programem, jehož splnění budou zejména pracovníci vojenského školství v nejbližších letech zabezpečovat a plnit.

Jak již jsem řekl, přijaté usnesení je programem středně dobým. Jeho platnost se předpokládá do poloviny příští pětiletky.

Vzniká otázka, zda je takový program na období čtyř pěti let z časového hlediska dostatečně perspektivní, zda vytváří předpoklady pro cílevědomé řízení rozvoje vojenského školství.

Vezmeme-li při hledání odpovědi na položenou otázku v úvahu předpokládané tempo rozvoje vědy a techniky, rozvoj vojenství i předpokládaný rozvoj života společností, nemůže být odpověď jiná, než negativní. Vojenské školství, stejně jako civilní školství, k cílevědomému řízení nezbytně vyžaduje mít program dlouhodobější. Existují názory, že časový předstih vědecky vypracovaných prognóz vzdělávací soustavy by měl být tři až čtyři desetiletí. Poněvadž naše civilní školství se zaměřilo na vypracování rozvojových programů kratších, a také proto, že rozvoj vojenství je obtížné prognosticky v podmínkách naší armády zpracovat na více než patnáct dvacet let, domníváme se, že i takový časový rozvojový program je dostatečný a jeho zpracování by bylo přínosem.

Kdyby velení armády mělo k dispozici program rozvoje vojenského školství na dobu patnácti až dvaceti let, umožnilo by to řešit otázky rozvoje a budování vojenských škol s maximální hospodárností, s potřebným předstihem v přípravě pedagogických kádřů, bez zbytečných a často velmi negativně působících organizačních změn v makrostruktuře vojenského školství. Samozřejmě za předpokladu, že vypracovaný dlouhodobý program by splňoval požadavky na vědeckou objektivitu a opíral by se o vědecké prognostické metody.

Vzniká otázka, zda jsou předpoklady pro zpracování prognostické studie o rozvoji vojenského školství v podmínkách ČSLA.

Odpovědi na tuto otázku musí předcházet úvaha o tom, z jakých analýz musí taková studie vycházet, jaké by mělo být její determinační schéma.

Domnívám se, že zpracovatelé takové studie by museli mít odpovědi na otázky o patnácti až dvacetiletém rozvoji tří základních oblastí:

- přírodních věd a techniky s důrazem na ty vědní obory, které zvláště ovlivňují rozvoj zbraňových systémů a hlavních druhů vojenské techniky,

- života společnosti s důrazem na takové oblasti jako je demografický rozvoj společnosti, způsob života, délka pracovní doby a úroveň společensko-politického uvědomění; nepostradatelným východiskem je prognóza o rozvoji civilního školství,

- vojenství, zvláště o rozvoji hlavních druhů vojsk, o zbraních a vojenské technice, o způsobech velení vojskům a alespoň v hlavních rysech o změnách ve způsobu vedení boje a operací.

Je pochopitelné, že vojenskovědecká základna ČSLA nemůže sama výše uvedená východiska vypracovat. Na druhé straně je však nesporné, že prognózy o rozvoji oblastí, které by tvořila východiska k prognostické úvaze o rozvoji vojenského školství, jsou nebo musí být vypracovány pro potřebu rozvoje celé naší společnosti. Na rozvoji civilního vysokého školství se pracuje a práce je ve finální etapě zpracování. Pracoviště Československé akademie věd, podle dostupných informací, zpracovává některé dlouhodobé studie o rozvoji společnosti. Informace o dlouhodobém rozvoji přírodovědních a humanitních věd jsou běžně publikovány. A co je zvláště důležité, existují vědecky propracované prognostické metody a ČSLA má v této oblasti odborníky.

Aby zpracovaná prognostická studie o rozvoji vojenského školství splnila svůj cíl, musela by dávat odpovědi na tyto otázky:

1. V první řadě by musela určit potřebu školených žáků a posluchačů na všech typech škol a ve všech oborech. Potřeba školených příslušníků ČSLA je základním předpokladem pro určení makrostruktury vojenského školství. Tato potřeba by nemohla být vyjádřena obecně, ale po příslušných studijních oborech, z nichž některé budou zřejmě obory nové, dosud neškolené (např. mikroelektronika, laserová technika, nauka o kosmu, robotismus, nauka o sběru, třídění a využívání informací ve vojenství, nauka o plasech a jejich využití ve vývoji a výrobě vojenské techniky apod.).

Stanovení potřeby absolventů jednotlivých škol a oborů by vytvořilo předpoklady nejen pro tvorbu organizace jednotlivých vojenských škol, ale dalo by možnost cílevědomě připravovat vědeckopedagogické kádry pro potřebu vojenských škol. Vybudovat katedru, obsazenou graduovanými odborníky na potřebné vědecké úrovni a s potřebnými pedagogickými zkušenostmi trvá ne

méně než osm až dvanáct let. Budeme-li takové katedry na našich vysokých školách potřebovat v roce 1990—2000, musíme k jejich kádrovému, organizačnímu a přístrojovému vybavení přistoupit v průběhu 7. pětiletky.

2. Prognostická studie by měla dát doporučení k dalšímu organizačnímu zdokonalení nejen celého vojenského školství, ale také jednotlivých, zejména vojenských vysokých škol. Náklady na vyškolení jednoho absolventa vojenské vysoké školy nejsou malé. Cestou k jejich snížení je zefektivnění organizace školení. Optimalizace organizačních struktur, případná další integrace vojenských škol, určení poměru počtu posluchačů k počtu příslušníků vědeckopedagogického sboru i stanovení počtu posluchačů na jednoho pedagogického pracovníka, které v budoucnu doznají zřejmě změnu — to jsou úkoly, které by se měly řešit s potřebnou dlouhodobou perspektivou.

Také stanovení předpokládané délky studia na vojenských školách, což není úkol jednoduchý, ovlivňuje jejich organizační strukturu, počet učitelů, nároky na rozsah zabezpečení počtu žáků a posluchačů. Má-li být všem uvedeným nárokům vyhověno, musí být o délce studia rozhodováno s delším časovým předstihem.

3. Organizace vzdělávání příslušníků společnosti je již dnes proces, který nekončí absolvováním vysoké školy. Není pochyb o tom, že za dalších 15—20 let časové schéma poskytování vzdělání příslušníků ozbrojených sil dozná změn. Zřejmě se zvýší požadavky na postgraduální, ale také rekvalifikační školení. Frekvence doplňování a obnovování vědomostí, získaných základním středoškolským i vysokoškolským školením, se zvýší. To bude nový úkol vojenských škol. Vypracování schématu poskytování vzdělávání po celou dobu aktivní činnosti vojáků z povolání se musí také opírat o dlouhodobou prognózu.

4. Dlouhodobá prognóza o vojenském školství by měla velký význam a znamenala by velký přínos pro zpracování dlouhodobého plánu investiční výstavby v celém vojenském školství i v jednotlivých školách. Výhodnost takového dlouhodobého plánování vyplyne zejména pod zorným úhlem potíží, které existují ve výstavbě některých vojenských vysokých škol v současné době.

To jsou hlavní argumenty, které podporují záměr přistoupit k vypracování dlouhodobé prognózy rozvoje vojenského školství. Vypracováním by musel být pověřen pracovní tým, který by tvořili odborníci z oblasti teorie prognostiky, sociologové, pracovníci vojenského školství, pedagogové a odborníci z oblasti tvorby organizačních struktur armády.

Předpokládám, že doba, potřebná na vypracování prognostické studie, by vyžadovala asi tři let, včetně přípravných a studijních prací.

V podmínkách ČSLA by nejsložitější otázkou bylo vypracování vojenské části studie.

Rozvoj moderní společnosti se neobejde bez modelování a předvídaní, založených na vědeckém základě. To platí i pro vojenství, zejména pro ty jeho oblasti, které musí pracovat s dlouhodobou perspektivou. K nim vojenské školství bezesporu patří. Úplný vzdělávací cyklus příslušníka ozbrojených sil trvá dnes 12—16 let. Zásahy do struktury vzdělávání v jeho průběhu jsou velmi nežádoucí a vždy sebou přinášejí celou řadu problémů. V našem vojenském školství bylo období, kdy jedna vojenská škola vyučovala odborníky stejného profilu podle dvou i více učebních plánů. Jak to je pro školu obtížné, ví příslušníci vojenských škol, ale také absolventi tohoto období, kteří na sobě takto organizovanou výuku pocítovali.